
Zmarli : (Zbigniew Żabicki. 12 IV 1930-27 XII 1970).

Biuletyn Polonistyczny 14/40, 75-77

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

jego księgozbioru. "Libri Gedanenses" II/III: 1968/1969
(wyd. 1970)

23. Anna Ś w i d e r s k a: Zbigniew Nowak, "Kontrreformacyjna satyra obyczajowa w Polsce w XVII wieku", Gdańsk 1968. (rec.:) Staropolska literatura kontrreformacyjna. "Literary" 1970, nr 9
24. Anna Ś w i d e r s k a - zob. poz.1.

ZMARLI

ZBIGNIEW ŻABICKI

12 IV 1930—27 XII 1970

Zmarł Zbigniew Żabicki, jeden z najbardziej utalentowanych i pracowitych przedstawicieli polonistyki warszawskiej. Miał w chwili śmierci czterdzieści lat, należał więc do średniego pokolenia badaczy. Kiedy myślę o Nim, nasuwa mi się określenie, które od dawna wyszło z mody, określenie z niewspółczesnego słownika, któremu jednakże właśnie On nadał znowu aktualną i świeżą barwę: p r a c o w n i k p i ó r a. Pisarz, który posługiwał się piórem jako narzędziem pracy społecznie niezbędnej. Badacz, który zainteresowania poznawcze odległymi niekiedy epokami chciał i umiał połączyć z aktualną perspektywą publicysty i krytyka.

W Jego dorobku naukowym i publicystycznym znajdują się prace bardzo różnorodne pod względem przeznaczenia i o różnym ciężarze gatunkowym: sprawozdawcza recenzja i omówienie beletrystycznych nowości wydawniczych sąsiaduje z bogato udokumentowaną rozprawą historycznoliteracką; informacyjny wstęp albo posłowie do wznowionej ("Marta" Orzeszkowej) czy nowej ("Czaszka w czaszce" Wojciechowskiego) książki idzie w parze z próbami syntetycznych studiów i zarysów dotyczących całych okresów współczesnej literatury; żywa, aktualna polemika łączy się z rekonstrukcyjnym i analitycznym badaniem przeszłości. Potrafił aktywnie uczestniczyć w redagowaniu "Nowej Kultury" jako kierownik działu krytyki literackiej w latach 1960-1961 i publicysta zajmujący własne, bardzo często polemiczne

stanowisko zarówno wobec problemów kultury masowej bądź literatury popularnej, jak i wobec złożonych i bardziej subtelnych zjawisk dwudziestowiecznej literatury światowej. Dwa tomy Jego szkiców krytycznych: "Tradycja, styl, obyczaj" (1963) i "Proza... proza..." (1966), przynoszą wiele interesujących przemyśleń i prób uporządkowania współczesnych doświadczeń literackich. Pisał o dziełach twórców dojrzałych i o debiutantach.

Potrafił jednocześnie przypomnieć czytelnikowi polskiemu i naukowo oświetlić postacie z przeszłości literackiej, o których nieledwie słuch zaginął. Taką przede wszystkim rolę odegrała obszerna i nabita faktami rozprawa książkowa "Z problemów ideologii i estetyki pozytywizmu. Publicystyka Józefa Tokarzewicza na tle prądów epoki" (1964). Z tego samego kierunku zainteresowań pochodzą Jego wcześniejsze studia nad innym "człowiekiem 1863 roku", Józefem Narzymskim: książka "Narzym-ski wśród współczesnych" (1956) oraz wstęp do wydania "Ojczyzna" w Bibliotece Narodowej (1958), rehabilitujący tę niesłusznie zapomnianą powieść. A jeszcze pieczołowite opracowanie A.G.Bema. A jeszcze... Pełna bibliografia tych badawczych i zupełnie pionierskich - jak w wypadku publicystyki krytyczno-literackiej Tokarzewicza - wypraw Zbigniewa Zabickiego na obszary zeszłowiecznej tradycji musiałyby być znacznie obszerniejsza.

Nie grzązł jednak w przyczynkarstwie. Ze skrupulatnością dokumentacji i ostrożną, trzymającą się faktycznych ustaleń metodą postępowania badawczego, z empirycznym i nieskłonny do snucia niepodbudowanych hipotez warsztatem historyka Zbigniew Zabicki łączył ostre i wyraźne kryteria społecznego wartościowania literatury. Historia literatury nie była dla Niego dziedziną obojętną z punktu widzenia etycznego i ideowego, widział w niej wyraz i funkcję świadomości społecznej. Pięknym świadectwem takiego podejścia jest Jego książka traktująca o publicystyce literackiej "Kuźnicy" ("»Kuźnica« i jej program literacki", 1966).

Łącząc zainteresowania badawcze i warsztat historyka literatury z talentem publicystycznym i pasją krytyka, dla którego punktem wyjścia są zawsze zagadnienia współczesności,

Zbigniew Żabicki reprezentował pewną szkołę krytyczną, którą w znaczeniu węższym można by nazwać szkołą krytyki marksistowskiej, w szerszym zaś - szkołą krytyki "socjologizującej", "walczącej" lub "społecznikowskiej".

"Nie da się bowiem oddzielić krytyki od literatury, literatury od polityki, polityki od historii" - pisał w świetnym artykule "Blaski i nędze krytyki". A w zakończeniu tego samego artykułu, który daje przegląd dziejów krytyki polskiej w XIX wieku, czytamy: "Tak się jakoś składa, że większość dobrze napisanych artykułów w dziejach naszej krytyki to szkice bardzo żywo i polemicznie zaangażowane w sprawy swojej epoki".

Prawda tego zdania nie kończy się na XIX wieku. Najlepsze szkice i rozprawy Zbigniewa Żabickiego są starannie przemyślane, mają wyraźną myśl przewodnią, nie rozchwiewają się w dowolnych spekulacjach, posługują się językiem rzeczowym i klarownym. Walcząc o świadomość czytelnika, Żabicki starał się z nim nawiązać rzeczywisty kontakt już w płaszczyźnie językowej, która stanowi niezbędną podstawę jakiegokolwiek dialogu i wymiany myśli.

Człowiek udziału włączony jak mało kto w sprawy innych ludzi, oddany potrzebom zbiorowego życia naukowego i literackiego. Niestrudzony pracownik pióra. Historyk literatury, krytyk literacki, publicysta, tłumacz. W ostatnich latach dokonał przekładu "Mimesis" Auerbacha, wcześniej jeszcze zredagował tłumaczenie "Jesieni średniowiecza" Huizingi. Nad przekładem "Dziejów papieżstwa" Rankego zaskoczyła Go choroba i śmierć.

Tomasz Burek